

Notulen -agendapunt 11-**beraadslagende vergadering van Provinciale Staten van Noord-Holland**

Datum	:	23 mei 2022
Voorzitter	:	dhr. A.Th.H. van Dijk
Griffier	:	mw. K. Bolt
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder - statengriffie@noord-holland.nl

Aanwezig: mw. S. Abdi (PvdA), mw. R. Alberts-Oosterbaan (SP), mw. W. van Anandel (CDA), Statenlid S. Becker (GL), hr. D.J. van den Berg (JA21), mw. I.A. Bezaan (PVV), Statenlid M.T. Cardol (GL), dhr. J.J. Carton (PvdA), dhr. M. Deen (PVV), dhr. R.J. Dekker (FvD), dhr. J. Dessing (FvD), Statenlid J.W. Dulfer (GL), mw. G. van Geffen (Liberaal Noord-Holland), Statenlid A. Gielen (GL), dhr. J.P.H.M. van Gilse (VVD), mw. L. Gonggrijp (D66), Statenlid J. Gringhuis (GL), mw. J.M.E de Groot (SP), dhr. G.J.W. Hartog (JA21), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. J.P. Hollebeek (PvdD), dhr. Van Hooff (PVV), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. E.W.J. Jensen (JA21), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegge (VVD), dhr. E.B. Kanik (D66), mw. A.C. Kapitein (D66), dhr. M.C.A. Klein (CU), Statenlid R.P.M. Kocken (GL), dhr. G.H.J. Köhler (JA21), mw. W. Koning-Hoeve (CDA), Ines Kostić (PvdD), dhr. S. Koyuncu (DENK), mw. C.D.M. Kuiper-Kuijpers (CDA), dhr. G.L.J. Leerink (PvdA), dhr. E.J. van der Maas (VVD), dhr. I.J.M. Mantel (JA21), mw. M.A.H. van Meerten-Kok (VVD), dhr. H.S. Mulder (D66), dhr. A.J.M. Muurlink (PvdA), mw. A. Nanninga (JA21), dhr. N.A.L. Roosendaal (VVD), mw. W. van Soest (50PLUS/PvdO), dhr. M.C. Steeman (D66), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. K.J. Terwal (VVD), mw. J. Vastenhouw (FvD), mw. A.T.B. de Vries (PvdA), Statenlid N.M. van der Waart (GL), dhr. B.G.P. de Wit (VVD), Statenlid T.K. van Wijnen (GL), dhr. G.R. Zaal (GL), Statenlid F.A.S. Zoon (PvdD)

Afwezig: dhr. R.J.P. Baljeu (Fractie Baljeu)

Beraadslagende vergadering.**11. Referendumverzoek Eerste partiële herziening Omgevingsverordening Noord-Holland 2020 en Omgevingsverordening Noord-Holland 2022**
(Voordracht 20-2022)

De **VOORZITTER**: Dan stel ik voor dat wij verder gaan met agendapunt 11, het referendumverzoek Eerste partiële herziening Omgevingsverordening Noord-Holland 2020 en Omgevingsverordening Noord-Holland 2022. Het is voordracht 20.

We hebben zoals u weet een Referendumverordening. Er zijn onlangs handtekeningen verzameld voor een referendumverzoek over de Eerste partiële herziening Omgevingsverordening Noord-Holland 2020" en ook over de "Omgevingsverordening Noord-Holland 2022." De eerste fase van zo'n referendumverzoek wordt gevormd door een geldige en tijdige kennisgeving van het referendumverzoek betreffende een besluitpunt dat geagendeerd staat voor de eerstvolgende PS-vergadering. Zoals u weet, zijn daarvoor 500 handtekeningen nodig van kiesgerechtigden. Na dat besluit over toelating van die kennisgeving volgen dan nog twee fasen. Dat is namelijk de fase van een inleidend verzoek. Daarvoor zijn minimaal 10.000 handtekeningen nodig. Dat moet in maximaal vier weken gebeuren. En uiteindelijk mag een definitief verzoek in zes weken en dan moet er een totaal van minimaal 45.000 handtekeningen worden verzameld. Als dit wordt

toegelaten, dan neemt PS een besluit over het houden van een referendum. Dat is in Noord-Holland, ik zeg het nog even, altijd raadgevend.

Er zijn op 2 maart jl. bij de griffie door de initiatiefnemers voldoende geldige handtekeningen ingeleverd. Dat is die ondergrens van 500. Vandaag gaat u met elkaar in debat over de vraag of
50 de “Eerste partiële herziening Omgevingsverordening Noord-Holland 2020” en de
“Omgevingsverordening Noord-Holland 2022” wel of niet referendabel is.

Er is ook een voordracht en bij de voordracht is een advies van de Referendumcommissie gevoegd van 28 februari jl. Op 3 maart jl. heeft de juridisch adviseur in een technische briefing
55 uitleg en toelichting gegeven aan alle Statenleden die daar behoefte aan hadden. Het verslag van deze bijeenkomst is ook bij de stukken gepubliceerd. Aanvullend is er nog een advies van de referendumcommissie van 17 mei jl. bij de stukken gepubliceerd.

Dan ten aanzien van de inhoud. De heer Stigter en de heer Loggen kunnen tijdens deze
60 behandeling vragen beantwoorden over de Eerste Partiële herziening Omgevingsverordening Noord-Holland 2020 en over de Omgevingsverordening Noord-Holland 2022. Voor het overige, namelijk het besluit of u wel of niet vindt dat het referendabel is, dat is een PS-aangelegenheid.

Eerste termijn:

65 De **VOORZITTER**: Een aantal sprekers heeft zich gemeld en die zal ik even opnoemen. Dat is de heer Van Hooff van de PVV, statenlid Kostić van de Partij voor de Dieren, mevrouw Van Geffen van Liberaal Noord-Holland, mevrouw Vastenhouw van Forum voor Democratie, mevrouw Van Anandel van het CDA, de heer Van der Maas van de VVD, mevrouw Strens van D66, Statenlid Gielen van
70 GroenLinks, de heer Leerink van de PvdA, de heer Klein van de ChristenUnie, de heer Van den Berg van JA21 en mevrouw Van Soest van de 50Pluspartij/PvdO.

Heb ik iedereen opgenoemd die het woord wenst te hebben? Zo te zien wel. Dan ga ik in eerste termijn het woord geven aan de heer Van Hooff van de PVV. Ik zie mevrouw Vastenhouw.

75 Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Toch een punt van orde. Ik vraag me af of we nu wel de juiste volgorde volgen, want een referendumkennisgeving kan worden ingediend na een besluit. Het besluit is dan wel gemandateerd maar er is nog niet over besloten.

80 De **VOORZITTER**: Dat klopt en dat is ook de reden dat ik mij na afloop van dit debat met de fractievoorzitters even in de GS-zaal zal terugtrekken, omdat de uiteindelijke voordracht dan wordt bepaald. Dat kan 20A of 20B zijn. Die heeft u bij uw stukken aangetroffen. Zo hebben wij dat ook in het presidium afgesproken. Dat betekent dat wij pas vanavond, als wij besluiten hebben genomen, over voordracht 20A of 20B kunnen besluiten. Dus qua volgorde is dat precies zoals dat hoort te zijn.

85 Ik geef het woord aan de heer Van Hooff van de PVV.

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik heb een hele berg papier bij me, maar ik zal heel kort zijn. Onze fractie heeft een uitgesproken voorkeur voor ontwerpbesluit A.
Dank u wel.

90 Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): We houden het kort maar niet zo kort. Onze fractie is voor het goed betrekken van inwoners van onze provincie met verschillende instrumenten, waaronder een

referendum maar ook bijvoorbeeld een burgerberaad. Altijd met het doel om meerwaarde voor onze burgers en onze democratie te creëren. Dat doel kan worden gediend door een bepaald
95 instrument maar ook door een ander. In de burgerparticipatiewerkgroep kijken we daar straks mede op initiatief van de Partij voor de Dieren heel goed naar na de zomer. Wat het referendum betreft volgen wij het advies van de Referendumcommissie en wij stemmen voor het door laten gaan van het referendumproces inzake de Omgevingsverordening en dus inderdaad voor ontwerpbesluit A. Wel willen we opmerken dat de initiatiefnemers van dit referendumverzoek
100 zorg hebben over specifiek het onderwerp “wind op land.” Maar de Omgevingsverordening gaat over heel veel andere hele belangrijke onderwerpen waaronder bescherming van onze leefomgeving. Het is een verzameling van de belangrijkste regels van de Provincie. Eén simpele ja/nee-vraag over die hele Omgevingsverordening past daar niet goed bij. Dat is ook iets wat we zullen meegeven in de vervolgstappen bij een eventuele uitwerking van de referendumvragen.
105 Daarmee zullen wij ons best doen dat het referendum echt recht doet aan alle inwoners. Dank u wel.

Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal N-H): Als je een referendum hebt, dan moet je mensen ook de gelegenheid geven daar gebruik van te maken. Liberaal Noord-Holland is geen voorstander van
110 een referendum, maar dat instrument is er nu eenmaal en veel burgers hebben zich de benen uit het lijf gelopen om dit te realiseren. Het is niet goed voor het vertrouwen in de politiek om dat dan nu af te wimpelen, juist en in het bijzonder omdat windmolens een onderwerp is dat zo veel mensen beroert. Daarom zijn wij voor de toekenning van beide referenda met opschortende werking voor de verordening van 2020 en zonder opschortende werking voor de verordening van
115 2022 – al weet ik eerlijk gezegd niet of dat technisch kan, want dat is weer een andere variant dan A. Ik neem aan dat ik dan nog van anderen hoor hoe dat werkt.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Laat ik met heel goed nieuws beginnen. De Noord-Hollander weet de weg naar het referendum te vinden, want dit is namelijk al de derde poging. Ja, dat is
120 buitengewoon goed nieuws. Er staat dus alweer een referendumverzoek op de agenda en dit keer probeert men door het bestuur te worden gehoord omtrent de Omgevingsverordening met daarin de meest prangende kwestie, de afstandsnorm van windturbines tot huizen en natuurgebieden. Vorig jaar is er ook een referendumverzoek ingediend om precies hetzelfde probleem aan te kaarten. De coalitie in Noord-Holland heeft er alle registers opengetrokken om geen referendum te hoeven reorganiseren. Uiteindelijk is de spoedeisendheid van de Regionale Energie Strategie
125 als reden gebruikt waarom dit referendum geen doorgang kon vinden. En dat terwijl na het afwijzen van het eerste referendumverzoek er nog altijd niets is gebeurd, alhoewel het indertijd als spoedeisend werd betiteld. Van spoedeisendheid is dus totaal geen sprake. Begrijpt u het nog?

130 Nu het via een andere weg, via de Omgevingsverordening, gepoogd wordt om alsnog een referendum te organiseren voor de plaatsing van windturbines op land, zien we wederom een poging van bestuurlijk Noord-Holland om niet te hoeven luisteren naar de stem van de Noord-Hollander. Ook bij deze referendumaanvraag die vandaag, 23 mei 2022, op de agenda staat, zien we dezelfde reflex vanuit de coalitie en de onwil om de Noord-Hollander een stem te geven.
135

Allereerst blikken we terug op de maand voorafgaand aan de verkiezingen. Daar stond het besluit van deze nieuwe referendumaanvraag al geagendeerd. De coalitie besloot echter om de besluitvorming te verplaatsen naar medio mei en op dat punt zijn we nu aanbeland. Ondertussen
140 lijdt de Noord-Hollander wel onder het gevoerde groene beleid dat hen voor hoge kosten doet komen te staan. Uit cijfers van onder meer woningcorporatie Ymere blijkt dat 37% van de mensen in onze provincie en in sommige steden als Haarlem al moeite hebben om de rekening te betalen, terwijl bestuurlijk Noord-Holland lak heeft aan de wens van de Noord-Hollander om zich te kunnen uitspreken in een referendum. Daarnaast maakt men zich zorgen omtrent de mogelijke
145 slagschaduw en geluidshinder met genoemde risico's voor de gezondheid. Ook de vogels vliegen zich dood aan de wieken van de turbines. Daarbovenop komt dat we te maken hebben met een overbelast energienetwerk, waardoor we opgewekte energie niet eens kwijt kunnen - om het over het onverwerkte restafval van verouderde windturbines nog maar niet te hebben.

150 Kortom, we kunnen stellen dat de Noord-Hollander logischerwijs aan de noodrem wil trekken in de vorm van een referendum. Ja, ik schrik daar ook van. Het zou toch wel eens de laatste kans kunnen zijn waardoor bestuurlijk Noord-Holland eens echt gaat luisteren en bovendien haar plannen wijzigt. Een saillant detail: Noord-Holland is de eerste provincie met de mogelijkheid tot een raadgevend, corrigerend referendum. Dat is een prachtig middel om bij grote vraagstukken
155 de wil van de inwoners te laten spreken. FvD ziet liever een bindend referendum, maar het is altijd zeer positief geweest over deze manier van burgerparticipatie en denkt dat dit het vertrouwen in de overheid en de leefbaarheid van de provincie ten goede komt. Zo heeft onze partij recentelijk een referendum gehouden over de toekomstige referendumwet. De uitslag hiervan wordt uiteraard overgenomen door de Tweede Kamerfractie. FvD Noord-Holland wil dat
160 wij in Noord-Holland ook een meerderheid krijgen om dit referendum op korte termijn in te willigen. Gezien de houding van de huidige coalitie die het liefst zonder enige afleiding van een referendum - lees: lastige burgers - haar desastreuze plannen wil doorvoeren, vrezen wij echter voor het ergste. Wij verwachten dat vandaag ook de wil weer gaat ontbreken om echt naar de Noord-Hollanders te luisteren. Maar mocht er uiteindelijk toch een meerderheid komen, dan ben
165 ik de eerste die naar voren zal komen om de partijen te complimenteren. Dat was een beetje de rode draad van de dag, geloof ik, als ik naar gedeputeerde Loggen kijk.
Ik dank u voor het luisteren.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Dit besluit is referendabel. Het gaat om provinciale regels, zelfs een
170 van onze belangrijkste regels namelijk de Provinciale Omgevingsverordening. Het is niet anders hoewel wij vinden dat wij hier de vertegenwoordigende democratie zijn die van inwoners de opdracht heeft gekregen belangenafwegingen te maken. Wij hebben destijds dan ook tegen de Referendumverordening gestemd. Het CDA was en is tegen een referendum, maar het heeft uiteraard het besluit van een meerderheid van deze Staten te respecteren om een
175 Referendumverordening in te stellen. We hebben die verordening nu eenmaal en nu het zo ver is, zullen we er ook naar moeten handelen. Er zit niets anders op. Als wij ons al niet meer aan onze eigen regels gaan houden, dan is het einde zoek. Wij kunnen met goed fatsoen dus niet tegen stemmen en dat gaan we ook niet doen. We zijn benieuwd hoe hiermee vandaag in de Staten

180 wordt omgegaan. Gaan we ons alsnog in bochten wringen om hier onderuit te komen of gaan we
het aan met mogelijk het gevolg dat we 5 tot 6 miljoen euro moeten uitgeven aan dit
referendum? Dan zitten we daarna ook nog met de eigenlijk onmogelijke uitdaging om een goede
referendumvraag te formuleren. Hoe dan ook, deze casus laat al meteen zien dat een referendum
misschien sowieso niet, maar op Provinciaal niveau gewoon niet een middel is dat we zouden
185 moeten willen. Eigenlijk is onze vraag aan GS en aan andere partijen vandaag: wat gaan we doen
met die Referendumverordening?
Dank u wel.

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Laat ik maar meteen beginnen met het beantwoorden van uw
laatste vraag. Die Referendumverordening moeten we natuurlijk afschaffen. Maar vandaag
190 behandelen we het referendumverzoek de herziening van de Omgevingsverordening 2020 en de
Omgevingsverordening 2022. De belangrijkste vraag die hier voorligt, is of de besluiten tot
vaststelling van beide regelingen referendabel zijn. Eerst constateer ik dat bij de totstandkoming
van deze regelingen zorgvuldig en adequaat een gedegen proces is gevolgd. Onderdeel hiervan
was ruimte voor participatie, voor inspraak van en door inwoners, gemeenten, waterschappen en
195 Omgevingsdiensten van Noord-Holland. Van deze participatie- en inspraakmogelijkheden is veel
gebruik gemaakt. De zienswijzen bij de Omgevingsverordening 2022, dat waren er alleen al 521
en die vormden dan ook onderdeel van het afwegingskader. Daarmee moet worden
geconstateerd dat er reeds een openbare en brede raadpleging is geweest. De VVD dankt dan
ook GS voor de zorgvuldigheid waarmee dit is gebeurd. Deze zorgvuldigheid werpt dan ook de
200 vraag op of er eigenlijk wel een referendum nodig is. De Noord-Hollander is immers al gehoord.
Maar goed, de verzoeken liggen er en daar moeten we als PS een uitspraak over doen.
Voorafgaand aan het beantwoorden van de vraag herhaal ik nog maar weer eens dat de VVD
principiële tegen referenda is – vandaar ook mijn antwoord op uw vraag. Referenda passen
gewoon niet in de Nederlandse representatieve democratie. Het is een veel te grof instrument. Er
205 komt een uitslag die niet goed kan worden geduid en er is een duidelijke bias van inwoners voor
wat betreft de participatie van een referendum. Deze bezwaren zijn ook door de Raad van State
in 2017 bevestigd. Kort gezegd stelde die dat referenda de Nederlandse democratie kunnen
ondermijnen. Om deze reden stemde de VVD-fractie in 2018 dan ook tegen deze verordening. De
verordening ligt er; die kwam er toch. Van de mogelijkheid om een referendum aan te vragen
210 heeft Windalarm gebruikgemaakt. Windalarm, hartelijk dank voor de getoonde betrokkenheid,
maar ik moet Windalarm helaas toch teleurstellen. De VVD-fractie acht de verzoeken niet
referendabel. Even afgezien van de principiële bezwaren die de VVD tegen referenda heeft,
constateert de VVD dat er nog specifiekere twee redenen zijn waarom deze verzoeken niet kunnen
worden gehonoreerd.

215 De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOEW** (FvD): Ik ben ontzettend benieuwd naar die redenen, maar toch heb ik
alvast een vraag. De afstandsnorm die u wilde afschaffen, daar staan we hier voor. Dat bent u
220 toch met mij eens?

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Nee. We staan hier op dit moment om te beoordelen of deze verzoeken referendabel zijn.

225 Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Oké, laten we dit spelletje overslaan. Windalarm heeft dit referendum ingediend, omdat zij niet willen dat die afstandsnorm wordt afgeschaft. In het coalitieakkoord heeft u afspraken gemaakt met uw coalitiepartners. U zegt, ik heb die afspraken gemaakt en daarom kan ik helaas niet meegaan in het in stand houden van die afstandsnorm. Klopt dat?

230

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Ik herhaal nog maar even wat ik daarnet gezegd heb. We hebben het hier over het referendum en het beoordelen of die referendumverzoeken referendabel zijn. We hebben het niet over de afstandsnorm. Rie discussie is daarnet gevoerd.

235 Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Dit is echt intreurig, want de afspraken die je met coalitiepartners maakt over afstandsnormen, die houdt u wel in takt. Maar de afspraken die u met de burger heeft omdat er een Referendumverordening is die zij kunnen gebruiken, die komt u niet na. Typisch VVD.

240 De **VOORZITTER**: Dit was geen vraag. U kunt verder gaan, meneer Van der Maas.

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Typisch VVD. De VVD staat inderdaad voor het nakomen van gemaakte afspraken. Hartelijk dank inderdaad. Dat ben ik helemaal met u eens. De burger is al wel gehoord via inspraakmogelijkheden. Dat heb ik daarnet ook al gezegd. Maar ja, u was
245 geïnteresseerd in de redenen waarom wij deze verzoeken niet referendabel vinden, dus daar zal ik op ingaan. Misschien dat u daarna weer kunt reflecteren.

De eerste reden, dat is volgens de verordening dat er geen referendum kan worden gehouden over een besluit ter uitvoering van een besluit van een hoger bestuursorgaan of de wetgever. Zoals wij allemaal weten, is de Provincie verplicht uitvoering te geven aan het BLK en aan de
250 Omgevingswet. Dat betekent dat in zowel BLK als de Omgevingswet een verplichting staat opgenomen voor de Provincie om er via een Omgevingsverordening uitvoering aan te geven.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Kostić.

255 Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ik begrijp niet zo goed wat de VVD bedoelt met de woorden dat dit geen referendabel besluit is. We hebben immers een heel duidelijk advies van de Referendumcommissie dat dit wel degelijk referendabel is. Mijn vraag aan de VVD is dus waarom u onze eigen experts negeert.

260 De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Het advies dat we hebben gekregen, is uitsluitend en alleen gegaan over de spoedeisendheid en niet over andere redenen die er nog zouden kunnen zijn om dit niet referendabel te vinden. Daar heb ik het over.

265 Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Was er misschien ook bij, maar we hebben een heel gesprek gehad met de commissie en die heeft daarover wel degelijk de uitspraak over gedaan namelijk dat dit wel degelijk een referendabel besluit is. Dus ik begrijp nog steeds niet waarom u zomaar een expertadvies opzij schuift.

270 De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Nogmaals, dat ging over de spoedeisendheid zoals dat in de verordening is opgenomen. Daarnaast hebben wij hier natuurlijk ook een zelfstandige plicht als Statenleden om hier onze eigen afweging te maken. Niet alleen bestuurlijk, niet alleen op de uitvoerende kant, maar juist ook op die politieke kant.

275 Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Dan heb ik de constatering dat dit een politiek besluit is van de VVD. Dank u wel.

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Dat is wat we hier doen: politiek bedrijven. Goed, nu moet ik even weer mijn iPad opstarten. Oké, ik had het over de BLK en over de Omgevingswet. In allebei staat de verplichting opgenomen voor de Provincie om er via een
280 Omgevingsverordening uitvoering aan te geven. Dat betekent met andere woorden dat het vaststellen van beide Omgevingsregelingen besluiten zijn ter uitvoering van besluiten van een hoger bestuursorgaan of de wetgever. Zo staat het nu eenmaal in die verordening. Reeds om deze reden zijn beide regelingen niet referendabel. Daarover heeft die Adviescommissie zich niet uitgesproken. Het was beter geweest als die dat wel had gedaan. Dat heeft ze echter niet gedaan,
285 dus dat moeten wij zelfstandig afwegen.

Maar er is nog een tweede reden en dat is indien de inwerkingtreding of de uitvoering niet kan worden uitgesteld omdat er dringende Provinciale belangen zijn. Dat schuurt misschien wel aan datgene wat u heeft gezegd. Maar ook op die afweging is dit verzoek niet referendabel. Uitstel zou de juridische onzekerheid laten voortduren, zodat inwoners, investeerders en gemeenten
290 niet weten waar ze aan toe zouden zijn.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

295 Mevrouw **VASTENHOEW** (FvD): Mijn oren klapperen echt. Twee maanden geleden komt er een verzoek om een besluit uit te stellen en nu is er opeens sprake van spoedeisendheid. Ik begrijp het niet meer. Misschien kan de heer van de VVD mij dat uitleggen?

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Dan heeft u niet zo goed geluisterd, want ik heb het niet over spoedeisendheid maar ik heb het over Provinciaal belang. Dat is een andere afweging die ook in
300 de Referendumverordening staat. Ik neem aan dat u dit gelezen heeft, dus dan weet u dat.

De **VOORZITTER**: Gaat u verder, meneer Van der Maas.

305 De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Prima. Dus we zijn bang dat er projecten stil komen te liggen. Wij denken dat dat zeer onwenselijk is. Het is een dringend Provinciaal belang dat die onzekerheid niet langer voortduurt.

Op basis van wat ik heb gezegd, kom ik tot de conclusie dat de verzoeken niet referendabel zijn. Aan de andere vragen kom ik niet meer toe, voorzitter. Mocht het wel zover komen, dan zullen wij dan ook tegenstemmen.

310 Dank u wel, voorzitter.

Mevrouw **STRENS** (D66): Vandaag bespreken met referendum verzoeken van Stichting Windalarm die zijn ingediend op het besluit tot vaststelling van de Eerste partiële herziening van de Omgevingsverordening en het besluit tot vaststelling van de Omgevingsverordening Noord-
315 Holland Noord 2022. De reden hiervoor is het dreigen te vervallen van de afstandsnormen inzake wind op land. Eens in de zoveel tijd moet je als Staten dit een besluit nemen dat echt niet gemakkelijk is, een besluit waarover je twijfelt, een besluit waar je vanuit verschillende invalshoeken tegenaan kunt kijken, waarover je een verschillend oordeel hebt en daardoor ook op andere conclusies kunt uitkomen. Voor de D66-fractie is dit zo moment. In de basis liggen op
320 dit moment twee kernwaarden van D66 ten grondslag. Aan de ene kant democratische vernieuwing. Van Mierlo streed in zijn tijd tegen verzuiling. En aan de andere kant een gezonde groene wereld. Dankzij Jan Terlouw is D66 de eerste klimaatpartij van Nederland. In het voorliggende besluit botsen deze twee kernwaarden. Ik zal u eerlijk zeggen dat we als fractie lang, heel erg lang hebben gesproken voordat we tot ons eindoordeel zijn gekomen. Het laatste
325 IPCC-rapport was wederom alarmerend. Om het internationaal afgesproken doel van maximaal 1,5 graad opwarming te halen is geen tijd te verliezen. In het Klimaatakkoord waaraan ook wij ons als Noord-Holland hebben gecommitteerd, is afgesproken dat uiterlijk op 1 januari 2025 de benodigde Omgevingsvergunningen voor wind- en zonneparken zijn verleend. Om dit ruimtelijk mogelijk te maken moet dit zijn vastgelegd in structuurvisies en bestemmingsplannen. Dit kost
330 tijd. We begrijpen de onrust en de onzekerheid die er leven bij omwonenden, goed. Juist daarom is het van belang dat het proces zorgvuldig wordt uitgevoerd dat gemeenten die voor participatie aan de lat staan, ruimte hebben om met hun inwoners over de plannen in gesprek te gaan.

U zult begrijpen wat voor mijn fractie zwaarder weegt. Klimaatverandering wacht niet. Bij
335 politicus zijn hoort keuzes maken, hoort verantwoordelijkheid nemen. De Noord-Hollandse burgers, de volgende generatie, zij verwachten dat van ons. Onze Noord-Hollandse Referendumverordening bevat een artikel - dat is hier al eerder genoemd, Artikel 5 lid 2 - met de randvoorwaarden wanneer er geen referendum over een besluit gehouden kan worden. Eén daarvan ziet op besluiten waarvan de inwerkingtreding of de uitvoering niet kan worden
340 uitgesteld vanwege de daarmee gemoeide spoedeisende of dringende Provinciale belangen. Het is aan PS, aan ons, om deze spoedeisende en dringende Provinciale belangen te motiveren. U zult op basis van mijn bijdrage en van mijn collega staten die de heer Kanik eerder vandaag, begrijpen dat onze eindconclusie is dat er in dit geval sprake is van de spoedeisende en dringende Provinciale belangen en dat zowel de Eerste partiële herziening als de
345 Omgevingsverordening 2022 dus geen referendabele besluiten zijn.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

350 Mevrouw **VASTENHOEW** (FvD): We concludeerden al dat er geen sprake van spoedeisendheid kan zijn conform D66, want het besluit werd eerder al twee maanden uitgesteld. Dus laten we dat dan even terzijde schuiven. Dan heb ik een vraag. Wat vindt u belangrijker: klimaat of discriminatie?

355 Mevrouw **STRENS** (D66): Volgens mij is dat juist de keuze die ik heb toegelicht in mijn bijdrage. We hebben hier gezegd dat we uiteindelijk zeggen dat er zaken zijn van spoedeisendheid en dringende Provinciale belangen en daarom het klimaat.

360 Mevrouw **VASTENHOEW** (FvD): Ja, velen weten altijd meer dan één. Dit is toch weer die bestuurlijke arrogantie die dan weer ten toon gespreid wordt door D66. Zegt u hier nu dat de burgers die zich zouden willen uitspreken in een referendum het misschien niet beter zouden kunnen weten dan u of uw collega's?

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik begrijp uw vraag niet helemaal.

365 Mevrouw **VASTENHOEW** (FvD): Misschien zou u dan eens beter moeten luisteren, ook naar de burgers. Maar het gaat erom dat u een democratisch instrument terzijde schuift, omdat u vanuit politieke onwil niet naar de burgers wilt luisteren – naar die burgers die staan voor hun democratisch recht. Die hebben misschien wel heel andere inzichten dan u over dat klimaat. Daarom is dit instrument er juist. Nogmaals, u zegt dat u dat klimaat belangrijker vindt dan de stem van het volk. Klopt dat?

370

De **VOORZITTER**: Mevrouw Vastenhouw, de volgende keer dat u wordt gevraagd dat uw vraag niet duidelijk is, zou u die dan willen herhalen of nog een keer willen uitleggen? Ik proefde niet dat hier bewust niet goed naar u werd geluisterd, maar er werd om een verduidelijking gevraagd.

375 Mevrouw **VASTENHOEW** (FvD): Voorzitter, dank daarvoor. Toch zou ik over mijn eigen woorden willen gaan. Ik merk dat dit vaker gebeurt in debatten, maar ik ben mijn debat aan het voeren met D66 en niet met de voorzitter.

380 De **VOORZITTER**: Dat klopt, maar ik zit hier ook om de vergadering te leiden en om te zorgen dat u antwoord krijgt op de vragen die u heeft gesteld.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

385 De heer **KLEIN** (CU): Ik waardeer de eerlijkheid waarmee u schetst dat uw fractie hiermee heeft geworsteld, maar toch snap ik de uitkomst niet. We hebben juist dankzij D66 een Referendumverordening. Een heel aantal partijen was daar niet blij mee, omdat we dit soort heel ingewikkelde dilemma's voorzagen waarvoor we zouden komen te staan. We hebben zelfs een onafhankelijke adviescommissie die adviseert dat het referendabel is. En toch hoor ik u zeggen: volgens onze interpretatie dan toch niet. Het waardeert u dan zo'n adviescommissie?

390

Mevrouw **STRENS** (D66): Dank voor uw vraag. Die snap ik best wel. Ik gaf u aan, we hebben hier echt de tijd voor genomen om over in gesprek te gaan en we hebben natuurlijk het advies van de Referendumcommissie daarbij betrokken. We hebben daarnaast ook zelf een juridisch advies ingewonnen om te vragen, welke ruimte is er als PS en hoe moet je dat Artikel 5 lid 2, sub n
395 lezen? Hoe motiveer je die spoedeisendheid en dringende belangen van? Daar is wel degelijk afwegingsruimte als PS om daaraan invulling te geven. Daarnaast is het natuurlijk ook een eerdere grond op basis waarvan we een eerder verzoek ook met elkaar hebben behandeld. Eigenlijk vanwege dezelfde reden hebben we gezegd: het is niet referendabel. Dan zou het ook heel gek zijn om nu op een volledig andere conclusie uit te komen. Ook daar ging het over de
400 klimaatplannen – weliswaar vastgelegd in de RES – maar nu heeft het natuurlijk ook een direct raakvlak met het klimaat.

De heer **KLEIN** (CU): Dan hoor ik u toch eigenlijk zeggen dat onze Referendumcommissie dat niet goed ziet. Moeten we dan niet de conclusie trekken dat we eigenlijk de stekker uit dit
405 instrument moeten halen of in ieder geval grondig moeten herzien hoe dit gaat werken?

Mevrouw **STRENS** (D66): Dat de Referendumcommissie het zo niet ziet, dat is niet het oordeel dat ik hier vel. Wij hebben ook een ander advies ingewonnen en daarnaast behandeld. Ik denk wel dat we nu met elkaar kunnen constateren dat het voor meerdere redenen interpreteerbaar is, die
410 verordening. We moeten goed met elkaar kijken hoe we met deze Referendumverordening in de volgende periode verder willen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van AnDEL.

415 Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ook ik waardeer inderdaad uw openheid over uw afweging, maar ik kan me dan toch niet aan de indruk onttrekken dat u zegt: ik vind dit besluit dat we als Staten zo gaan nemen, denk ik, over die Provinciale Omgevingsverordening inhoudelijk zo belangrijk, dat ik eigenlijk gewoon wil dat het doorgaat. Dat geeft voor mij de doorslag om het niet in een referendum te hebben. Bent u het dan met mij eens dat u uw besluit
420 waarom het niet referendabel is, op inhoud baseert en dat u het politiek te belangrijk vindt? Het is dus eigenlijk niet iets waarop u een soort van inhoudelijk oordeel geeft, terwijl dat in de Referendumverordening niet zo is bedoeld. Het is er juist voor om u eventueel op andere gedachten te brengen.

425 Mevrouw **STRENS** (D66): Ik begrijp uw vraag heel goed, mevrouw Van AnDEL. Ik begrijp dat u zegt, je bedrijft eigenlijk politiek, maar het is ook een politieke afweging. Die mogelijkheid wordt geboden in de Referendumverordening.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Daar ben ik het dan niet mee eens. Volgens mij staat nergens in dat
430 Artikel 5, lid 2, sub n dat we het niet doen als het ons politiek niet aanstaat. Misschien is dat een beetje flauw van mij, maar toch vind ik dat u nu iets inhoudelijks doet. Bovendien nog een volgende vraag. Volgens mij ziet er nog een opschortende werking in. We kunnen dit besluit nu ook gewoon nemen, het laten ingaan en afwachten wat het referendum brengt. Dan kunnen we

435 daarna kijken of we misschien een ander besluit moeten nemen. Waarom kiest u niet die route?
Dan gaan we wel gewoon door met iets aan het klimaat doet, iets wat u zo graag wilt en wat ik
heus ook begrijp.

440 Mevrouw **STRENS** (D66): Ik zal eerlijk zijn. Dat had in eerste instantie ook onze voorkeur. We zien
ook in de praktijk en dat is net eerder vandaag toegelicht door de heer Stigter dat alleen al het
feit dat zo'n verzoek er ligt, enorme onrust geeft bij gemeenten, bij inwoners, bij mensen die
projecten doen. Daardoor heb je dat ventiel wel op papier. Je kunt zeggen dat er sprake is van
opschortende werking, dus u kunt gewoon door. Maar in de praktijk zien we toch dat het
vertraging oplevert. Daarom komen we op dit oordeel uit.

445 Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Dan laat u hier met uw antwoord zien dat het u inhoudelijk niet
aanstaat wat er zou gebeuren als we een referendum zouden willen. Dan is mijn laatste vraag:
wat vindt u dan van de Referendumverordening waar u zelf zo blij mee was nu u op een
inhoudelijk punt waar het u niet aanstaat, deze politieke argumenten moet gebruiken?

450 Mevrouw **STRENS** (D66): Ik gaf net ook al aan dat de verzoeken die we hebben gehad wel
redenen zijn om met elkaar goed te kijken naar de verordening die we hebben en hoe we die in
de toekomst willen toepassen.

455 Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Neemt u het initiatief om daaraan dan heel snel iets te doen? Dank
u wel.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Van den Berg

460 De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik sta echt met mijn oren te klapperen. Dat meen ik echt. Volgens
mij ben ik niet de enige die geroerd is. Volgens mij zie ik het ook aan u. Maar ik kan het mis
hebben. Van de VVD zie ik dit aankomen, maar van D66 ben ik oprecht verbaasd. Ik vraag mij
echt af, u heeft het net over de grondbeginselen van Hans van Mierlo, hoe D66 daar op deze
wijze recht aan doet. Daar heb ik ook een tweede vraag bij: wat is er zo meteen nog wel
referendabel volgens D66?

465 Mevrouw **STRENS** (D66): Een korte reactie. Het feit dat wij voorstemmer zijn van het instrument
referendum betekent niet dat het te allen tijde passend is om het instrument in te zetten.
Democratische vernieuwing is niet enkel het inzetten van een referendum. Je wilt toch het liefst
dat het middel alleen als noodrem kan worden gebruikt? Als je proces dusdanig goed is ingericht
470 dan is het niet noodzakelijk om zo'n instrument te gebruiken. Dat even in reactie op uw vraag
naar bestuurlijke vernieuwing. Uw tweede vraag ging over ...

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): ... wat dan wel referendabel zou zijn volgens D66.

475 Mevrouw **STRENS** (D66): Dat is een goede vraag. Alles wat niet onder A5 valt. Dat is heel feitelijk.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Wat ik hier gewoon hoor, dat is dat de toekomst van het referendum gewoon is overgeleverd aan de politieke willekeur van een paar partijen die hier de meerderheid hebben. Dat vind ik echt ontzettend kwalijk. Wat ik ook denk, u kunt toch niet met droge ogen aan onze bevolking uitleggen dat twee maanden geleden de besluitvorming over het proces wordt opgeschort, maar dat het dan nu spoedeisend zou zijn. Hoe kunt u dat uitleggen aan iemand die u op straat spreekt?

Mevrouw **STRENS** (D66): Daar heeft mijn collega Kanik daarnet in het eerdere debat vanwege het uitstel ook iets gezegd. Dat ging over het feit dat we wilden weten wat de impact was van de besluitvorming van het Rijk. Dat hebben we op die manier gedaan. Ik heb net betoogd dat het over spoedeisendheid gaat én dringend Provinciaal belang. Daar hebben we een afweging gemaakt en daarop zijn we tot deze conclusie gekomen. Ik kan het ook niet mooier maken.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Nee, het is zeker niet fraai. Laat ik dan maar afsluiten met de vraag ... Ik kan uw bewoording wel volgen, maar ik ben het ermee oneens. Ik ben het er echt heel erg mee oneens. Maar kunt u dit uitleggen aan iemand die u op straat tegenkomt? Wat hier nu vandaag heeft plaatsgevonden, kunt u dat echt uitleggen of niet?

Mevrouw **STRENS** (D66): Ja zeker. Ik kan uitleggen dat wij heel erg ons best doen om aan de volgende generatie nog een leefbare planeet door te geven.

Statenlid **GIELEN** (GL): Voor ons ligt het verzoek voor referenda, de Eerste partiële herziening Omgevingsverordening 2020 en de Omgevingsverordening 2022. Afgelopen maanden zijn er door inwoners van onze provincie handtekeningen verzameld en is dit verzoek tot ons gekomen. We hebben ook vandaag weer gezien dat er echt een levendige discussie speelt over beide documenten. De meningen zijn daarover zowel in de Staten als daarbuiten zeker verdeeld. De taak is nu aan ons als PS om de referendumverzoeken te toetsen aan onze eigen verordening en zo te besluiten of deze stukken referendabel zijn en we het verzoek dus toelaten.

Zowel de partiële herziening als de Omgevingsverordening stellen natuurlijk nieuwe regelgeving vast voor onze provincie. Dat gaat om regelgeving die we ons ook al voornamen in het coalitieakkoord. Bovenal was het beleidskader Wind op land aan herziening toe. Daarover hebben we vanochtend ook al het debat met elkaar gevoerd. Wat GroenLinks betreft houden we geen referenda over de Eerste partiële herziening en over de Omgevingsverordening. Onze verordening, de Referendumverordening in dat geval, geeft de randvoorwaarden waarbinnen geen referendum mogelijk is als het gaat om een spoedeisend of om een dringend belang. Die vinden wij hier. Met de onzekerheid van een referendum komen veel van de lopende windprojecten in onze provincie al geheel stil te staan. Die onzekerheid zorgt er ook voor dat initiatiefnemers nu niet verder durven of kunnen met hun project, omdat niet duidelijk is of ze straks als er een uitslag van een referendum zou liggen, wel door kunnen. Daarvoor maakt het dus ook niet heel veel uit of we dan vandaag zouden besluiten over ontwerpbesluit A of B. Het feit dat dat referendum in de lucht hangt, geeft zo veel onzekerheid dat die projecten de komende tijd niet door kunnen. Met de doelen die we onszelf hebben gesteld in de energietransitie vanuit Europa, vanuit het Rijk, het Klimaatakkoord dat wij hier ook in deze Staten

520 in een van onze eerste vergaderingen hebben besproken en de almaar verergerende
klimaatcrisis, het IPCC-rapport urgenter wordt, hebben we die luxe nu dus ook niet. Bovendien
doen we het RES-proces niet alleen, maar samen met partners.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van AnDEL.

525

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Is mevrouw Gielen het met mij eens dat de vraag of je ergens wel of
niet een windmolen neerzet een politieke keuze is, dus niet iets wat we hoe dan ook moeten
doen? Als wij met z'n allen vandaag beslissen en zeggen: wij vinden dat klimaat niet zo
belangrijk en we zetten geen windmolens neer – en dat kunnen we als politiek beslissen – dan
530 kunnen we dat doen. Bent u het met mij eens dat dat een politieke afweging is?

Statenlid **GIELEN** (GL): Ja, volgens mij hebben we vanochtend het debat met elkaar over het
klimaatstuk zeker gevoerd. Dat klimaat is in die zin politiek.

535 Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Maar hoe kan het dan dat u zegt: ik vind het zo dringend, daarom
kunnen we geen referendum hebben? Dan zegt u eigenlijk dat het moet. Iedereen is het daarover
eens. Nee, u zegt net zelf, we hebben hier een politiek debat over gevoerd. Dan is dat toch niet
iets wat we sowieso moeten doen en waarover je dus niet een referendum kunt houden? Ik zie u
moeilijk kijken. Misschien moet ik mijn vraag iets duidelijker formuleren. We hebben hier een
540 politieke discussie over wel of geen windmolens neerzetten. Dat referendum is een politiek
instrument. U zegt eigenlijk dat u geen referendum wilt, want we moeten dit hoe dan ook doen.
Dan zeg ik, we moeten dit niet hoe dan ook doen. We kunnen daar afweging in maken. Daar
vraagt het referendum om. Kunt u mij volgen in deze manier van opbouwen? Dus dat je zegt, we
kunnen niet anders dan hierover toch een referendum houden?

545

Statenlid **GIELEN** (GL): Hier raken we elkaar wel een beetje kwijt, vrees ik. Want hoe je zo'n
spoedeisendheid of dringend belang inkleurt, dat is natuurlijk precies het gesprek dat we
inderdaad vandaag hier met elkaar hebben. Dus in die zin is het aan ons om uit te leggen hoe dat
zit. Ik vind die spoedeisendheid en het dringend Provinciaal belang vooral in dat
550 klimaatvraagstuk, en ook echt in het feit dat dat RES-proces gewoon vastgesteld beleid is net als
andere klimaatverplichtingen waaraan we ons als Provincie hebben gecommitteerd. Dat is ook
iets wat we allemaal samendoen met partners. Daarin zit voor mij echt dat spoedeisende en
dringende Provinciale belang.

555 Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Mijn laatste vraag is: wat is er dan wel referendabel en bent u van
mening dat er iets aan de Referendumverordening moet worden gedaan? Het is toch behoorlijk
zoeken naar een reden om deze referenda af te wijzen.

560 Statenlid **GIELEN** (GL): Om daar dan nog even op te reageren: dat laatste ben ik met u eens. Ik
denk dat het heel goed is als we met elkaar gaan evalueren, hoe deze Referendumverordening nu
functioneert. Ik merk ook dat daar nog enige ruimte voor verbetering in zit.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

565 Mevrouw **VASTENHOEW** (FvD): Ik heb een vraag voor mevrouw Gielen. Wat betekent democratie, de letterlijke betekenis?

570 Statenlid **GIELEN** (GL): Het maatschappijleerexamen is volgens mij op andere plekken in deze stad bezig op dit moment. Kijk, democratie is natuurlijk breder dan het referendum alleen. Daar doelt u immers op. Ik vind dat eigenlijk best wel kwalijk. Ik hoor u nu een paar keer de tegenstelling democratie of niet naar voren brengen, alsof het referendum het enige democratische instrument is dat we zouden hebben. Volgens mij is het feit dat wij hier met elkaar in dit huis zitten en verkozen zijn door de burgers en dat we daarnaast ontzettend veel participatieprojecten hebben gedaan rondom die RES-processen, dat zijn allemaal elementen van de democratie. Die zijn ontzettend belangrijk. Het referendum is daar een onderdeel van. U kunt dat niet blijven presenteren als het enige onderdeel.

580 Mevrouw **VASTENHOEW** (FvD): Het referendum is ook tot stand gekomen door de representatieve democratie en dus door participatie. Waarop ik doel is de macht bij het volk. En u zegt nee, u houdt de macht bij onszelf, want wij bepalen wat spoedeisend is en wat Provinciaal dringend is. De macht haalt u dus bij het volk weg. Bent u dat met mij eens?

585 Statenlid **GIELEN** (GL): Nee. Ik vind dat nog steeds een erg rare contradictie. Volgens mij zijn wij allemaal verkozen volksvertegenwoordigers. Ik ben niet pertinent tegen een referendum zoals sommige andere partijen hier dat zijn. Het is een instrument dat soms kan worden ingezet, maar het is zeker niet het enige wat onze democratie maakt.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Van den Berg

590 De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Waar ik dan toch even op aansla, dat is dat u zegt: we zitten als vertegenwoordigende politici hier in dit huis en we hebben ook het recht en de taak om te luisteren naar het volk en daar iets mee te doen. Wat heeft u als volksvertegenwoordiger en als politicus dan gedaan om iets te doen met de zorgen die nu in de samenleving leven? Wat heeft u daarmee gedaan?

595

Statenlid **GIELEN** (GL): Meneer Van den Berg, volgens mij zijn we al zo'n drie jaar met elkaar in debat over het RES-proces en alle moeilijke afwegingen die daarin te maken zijn op het gebied van gezondheid, overlast, ecologische waarde, omgaan met monumenten daarin. Dus ik vind het eigenlijk een beetje een non-discussie.

600

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik vind het een hele belangrijke discussie. Ik vind het jammer dat u zo reageert, want u slaat wel de spijker op z'n kop. In de afgelopen drie jaar heeft u ook laten zien dat u helemaal niet wilt luisteren naar wat mensen willen, maar u houdt gewoon vast aan het enige wat u zelf wilt. Het doel heiligt de middelen. Dat is een beetje uw houding. Ik vind dat toch wel jammer. Vertegenwoordiger van de democratie, dat kan een opgave zijn. Zo kun je te werk

605

gaan. Maar luister dan ook naar die mensen. Doe daar echt wat mee. laat dan niet zoals laatst is gebeurd, een beslissing voor de verkiezingen even hangen en dan vervolgens zonder ook maar een letter aan te passen, gewoon alsnog door dit huis gaan. Dat kan niet.

610 Statenlid **GIELEN** (GL): Meneer Van den Berg, ik weet dat uw opvatting van politiek voeren vooral luisteren naar de hardste schreeuwer is, maar ik denk er toch echt anders over.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik vind het nogal persoonlijk worden. De hardste schreeuwer. We hadden net een debatje over de vergunning van windturbines en ik denk dat ik het dan eerder bij
615 de feiten en de inhoud houd dan dat ik hier sta te schreeuwen. Ik vind dat niet zo heel netjes van u. Ik wil u vooral het volgende vragen. We hebben een doelstelling van 35 terawatt uur. Die gaan behalen; die is binnen handbereik. Dat zou dan de reden moeten zijn dat het referendum niet zou kunnen plaatsvinden. Wat ons betreft is het helemaal niet spoedeisend. We kunnen het gewoon halen. Ik zou als ik u was daar toch een keer op reflecteren.

620

Statenlid **GIELEN** (GL): Dan ben ik blij met die laatste opmerking, want volgens mij komen we dan weer tot de kern waarover we het vandaag hebben. In dit debat hebben we het gewoon over de Referendumverordening en over de vraag of deze twee verzoeken referendabel zijn. Daar kunnen u en ik absoluut van mening over verschillen.

625

Dan zit ik even te kijken waar ik was gebleven. Bovendien doen we het RES-proces niet alleen maar samen met partners. Ook die voortgang frustreren we door nu een referendum over een van deze besluiten te houden. Voor ons is dus die spoedeisendheid van die klimaatcrisis, het uitstel dat windprojecten met deze beslissing te wachten staat en het bemoeilijken van het RES-proces een reden om dit besluit niet referendabel te achten, omdat we daarin een sterk
630 spoedeisen en indringen Provinciaal belang zien.

Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein

635

De heer **KLEIN** (CU): Ik zal het heel kort houden, maar ik heb toch dezelfde vraag aan u die ik net ook aan D66 stelde. Hoe kijkt u tegen dat advies van de Referendumcommissie aan? Ik kan best enigszins meekomen in de overwegingen. Die heb ik namelijk ook gehad. Maar er ligt een advies van een Referendumcommissie. Dat is juridisch onderbouwd. En dan gaat u alsnog hier een eigen politieke interpretatie geven aan het begrip spoedeisendheid.

640

Statenlid **GIELEN** (GL): Ik snap die vraag heel goed en ik wil u zeker meegeven dat wij dat echt serieus hebben genomen. We hebben ook de tijd genomen om dit in de fractie te bespreken, over hoe daarmee om te gaan. Toch denk ik dat we daar uiteindelijk onze eigen afwegingen maken. Het lijkt me goed, want het advies van de Referendumcommissie is een duidelijk advies dat we
645 meenemen in onze besluitvorming hier, om specifiek dit punt in een evaluatie van de Referendumverordening mee te nemen.

De heer **KLEIN** (CU): Ik ben blij dat ik heel veel steun hoor voor het herzien van de Referendumverordening.

650

De heer **LEERINK** (PvdA): Als PvdA vinden wij het belangrijk dat inwoners op een goede manier worden betrokken bij de besluiten die we bij de Provincie nemen. Op welke manier en op welke momenten dit het best kan, wordt per onderwerp bekeken. In de werkgroep Burgerparticipatie denken we op dit moment met elkaar door hoe dit nog beter kan. We gaan het onder andere ook

655

nog hebben over de instrumenten en hoe je die op welk moment het beste kunt gebruiken en kunt inzetten.

Voor ons liggen nu de verzoeken om de conceptomgevingsverordeningen onderwerp te maken van een referendum. Feitelijk gaat het de verzoekers erom de geldende, bovenwettelijke afstand voor windmolens op land te handhaven. Zij prefereerden deze norm boven maatwerk op basis van geluidsnormen zoals nu vastgelegd in de voorgelegde verordeningen. De Referendum commissie heeft een positief advies afgegeven met de nadrukkelijke aantekening hierbij naar de procedurele kant van de zaak gekeken te hebben, niet naar de inhoudelijke kant. De inhoudelijke afweging bijvoorbeeld of er sprake is van een dringend Provinciaal belang, is aan PS. Het is dus nu aan ons om deze referendumverzoeken vanuit dit perspectief te toetsen aan de Provinciale Referendumverordening.

660

665

Lenen de Omgevingsverordeningen zich voor een referendum? Mijn fractie meent na zorgvuldige afweging van niet. Volgens onze fractie is er een dringend Provinciaal belang om niet in te gaan op de referendumverzoeken, omdat deze onmiskenbaar van invloed zullen zijn op de uitvoering van de RES 1.0. Deze RES'en 1.0 hebben we vorige zomer na een uitvoerig totstandkomingsproces met veel in sprekers vastgesteld. Aan deze RES'en ligt ook een complexe besluitvorming van de Noord-Hollandse gemeenten en andere participanten ten grondslag. De RES'en 1.0 worden nu verankerd in deze verordeningen. Gemeenten en initiatiefnemers hebben dringend behoefte aan deze stap, want zolang er geen duidelijkheid is, kan er niet worden geïnvesteerd. Dan belanden de plannen die we hard nodig hebben om onze klimaatdoelstellingen te behalen, in de kast.

670

675

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Anandel.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Een vraag over die duidelijkheid. We hebben nu een afstandsegl van 600 m. Die blijft dan bestaan. Er komt misschien nog iets van het Rijk aan. Maar dan is er toch eigenlijk helemaal niet zoveel onduidelijkheid? Er zijn nu toch ook windmolens en die kunnen er straks toch nog steeds staan? Alleen, onder voorwaarden die we nu al hebben en die waarschijnlijk nog strenger gaan worden.

680

685

De heer **LEERINK** (PvdA): Ik verwijs toch naar het antwoord dat hier al eerder op tafel is gelegd. Op het moment dat die onzekerheid er is, het plan op losse schroeven komt te staan, het signaal dat er een referendum komt, dat er zo'n discussie gaat plaatsvinden en dat er onzekerheid kan ontstaan, dat scheidt niet de duidelijkheid die we nu even met elkaar nodig hebben.

690 Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Is wat er vanuit de landelijke politiek komt dan niet een veel grotere onzekerheid dan het eventueel in de lucht hangen van een Provinciaal referendum?

De heer **LEERINK** (PvdA): Ik weet niet wat er landelijk komt. Eerlijk gezegd had ik de hoop met die motie – en dat is ook de reden dat we de vorige keer om uitstel hebben gevraagd – dat er op heel
695 korte termijn duidelijk zou worden wat eventueel die landelijke regelgeving zou zijn. Die hoop is mij in de schoenen gezakt, want er is weliswaar perspectief op landelijke regelgeving, maar dat kan ook zo maar eens nog een jaar, twee jaar, misschien drie jaar duren voordat die regelgeving effectief is. En die tijd hebben we wat ons betreft niet. We kunnen ons op dit moment geen drie
700 jaar stilstand permitteren als het gaat om de klimaatdoelstellingen en het realiseren van onze RES'en als stappen daar naartoe. Dat maakt ons afweging op dit moment zoals die nu is.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Volgens mij gaat het landelijk best snel met wat ze nu aan het verzinnen zijn. Misschien wordt het het einde van het jaar, heb ik gelezen. Wat ik van landelijke regelgeving beter, is dat die verrassend snel kan zijn. Natuurlijk is er niet binnen twee maanden
705 duidelijkheid vanuit de landelijke politiek. Nogmaals mijn vraag: is wat er landelijk komt niet de grote onzekerheid en misschien komt dat dit jaar of duurt het nog wat langer, dus nog langere onzekerheid vanuit de landelijke politiek? Is dat niet een veel grotere onzekerheid dan het eventueel in de lucht hangen van een Provinciaal referendum?

710 De heer **LEERINK** (PvdA): Ik denk dat het aan ons allen op onze eigen plek is om ervoor te zorgen dat die onzekerheden uitbannen. Wij hier in de Provincie en het kabinet in de Tweede Kamer aldaar. Wij menen ons op basis van de berichten die we nu hebben teruggekregen, niet kunnen permitteren als Provincie nu niet handelen. En ik ga mijzelf herhalen. Het perspectief dat wordt geschetst in de antwoorden die we hebben gekregen, is dat er uiteindelijk landelijke regelgeving
715 zal komen, maar je niet weet hoe lang dat nog kan gaan. Die tijd hebben we niet elkaar. Daarover kun je verschillend denken. Als wij de klimaatdoelstellingen willen halen om als we door willen gaan met de RES, dan zullen we door moeten.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Ik zou eigenlijk voor de derde keer een vraag willen herhalen, maar gaan we niet doen. Dan is nog steeds de vraag dat u er nog een keer over wilt denken, datgene
720 wat die onzekerheid geeft.

De heer **LEERINK** (PvdA): De vraag wat meer onzekerheid heeft, vind ik eigenlijk niet zo relevant. Ik denk dat wij hier het maximale uit de kast moeten halen om ervoor te zorgen dat die
725 onzekerheid niet is

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Soest

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Mag constateren dat de Partij van de Arbeid eigenlijk zelf
730 zegt dat de RES boven de kiezer gaat?

De heer **LEERINK** (PvdA): Nee, u mag constateren dat wij bij het behalen van de klimaatdoelen en alles als het gaat om wat er bij de energietransitie hoort, belangrijk vinden dat dat doorgaat. Ik heb u net het hele proces geschetst dat we met elkaar hebben doorlopen. En er is een dringend
735 belang, omdat we op dit moment de sterke indicatie hebben dat we nu dat referendum met elkaar gaan organiseren. Die voortgang is eruit. We vallen stil op een heel belangrijk en cruciaal punt. Dat kunnen we ons niet veroorloven.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Hoe lang denkt u dat een referendum duurt?
740

De heer **LEERINK** (PvdA): Dat hangt er een beetje vanaf, maar we weten dat een referendum hoogstwaarschijnlijk pas samen met de Provinciale Statenverkiezingen gehouden zou worden. Dan heb je daarna nog de nasleep. We hebben hier niet heel veel ervaring. Ik weet wel dat er geen stappen worden gezet, zolang dat boven de markt hangt en die onduidelijkheid dus ook
745 boven de markt hangt. Daar waar we met elkaar keer op keer belijden als om het klimaat en energie gaat, dat het misschien niet meer vijf voor twaalf is, maar misschien wel vijf over twaalf, kunnen we niet telkens blijven zeggen dat we weten dat het vijf over twaalf is. Dan maken we er maar tien over twaalf of half een van, want het zal allemaal wel goed komen. Wij menen dat hier een dringend Provinciaal belang is en daarom kiezen we zoals we hebben gekozen.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Dus ik blijf constateren dat het referendum niet kan worden gehouden, want anders komt de RES in gevaar. Daarom kunnen we dus geen referendum houden. Kunt u dat uitleggen aan uw kiezer? Waar bent u bang voor? Waar bent u bang voor als de kiezer zegt een andere kant op te willen? Dat risico durft u niet eens aan en daarom wilt u het
755 niet. Eerst gingen we het allemaal uitstellen want het was zo belangrijk en nu moet het plotseling heel snel. Maar hoe denkt u daarover?

De heer **LEERINK** (PvdA): Ik denk dat ik dat heel goed kan uitleggen aan de kiezer, want er is een heel breed draagvlak om op dit moment wel iets te doen met die energietransitie en wel stappen te zetten. En vanuit onze politieke overtuiging willen wij die stappen ook zetten. Als het gaat om
760 uitleggen aan de kiezer, moet je altijd beginnen bij datgene waar je zelf voor staat en wat je zelf het belangrijkste vindt. Nogmaals, wij denken dat we een zorgvuldige afweging hebben gemaakt en wij zijn uitgekomen bij dat dringend Provinciaal belang. Ik heb u net uitgelegd waarom dat belang er volgens mij en volgens mijn fractie is.

Voorzitter, nogmaals, wij vinden het belangrijk dat die duidelijkheid op dit moment wordt gegeven. De tegenstelling tussen mensen die zich zorgen maken over de komst van windmolens en de mensen die zo snel mogelijk willen doorpakken als het gaat om de energietransitie is volgens ons niet zo groot als die soms wel eens lijkt of wordt voorgespiegeld. Met de doelen die
770 we binnen en buiten het Provinciehuis met elkaar willen bereiken, zijn de meeste mensen het wel eens. De noodzaak van de energietransitie wordt door bijna iedereen onderschreven. Er ligt een grote dringende en complexe opgave vanuit het Klimaatakkoord van Parijs dat gehaald moet worden. Deze opgave is met de stijgende gasprijzen, het recente IPCC-rapport en de noodzaak om niet langer afhankelijk te zijn van Russisch gas bepaald niet kleiner geworden. Ook over het

775 feit dat deze transitie de gezondheid van mensen niet in gevaar mag brengen, zijn we het eens. Als we het hebben over wind op land, is mijn fractie steeds helder geweest. Zorg met betrekking tot gezondheidsschade die mogelijk kan optreden bij wind op land nemen wij zeer serieus. Ik noem een verplichte MER, een gezondheidsscreening. We hebben het er vanmorgen over gehad en mijn fractiegenoot De Vries heeft daarover eerder vandaag het nodige gezegd hoe dit geborgd
780 moet worden.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Soest.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Hoe denkt u over het voorstel van de Europese Unie, uw
785 partijgenoot die dus weer biomassacentrales in de lucht wil houden? Dat is toch allemaal tegen de RES? Hoe kunt u dat verklaren.

De heer **LEERINK** (PvdA): Dat is een vrij ruime vraag hoe ik denk over de Europese Unie en onze
790 partijgenoot. Over het algemeen denk ik positief over de Europese Unie en ik denk over het algemeen ook vrij positief over onze partijgenoot. Dus als u uw vraag iets specifiek maakt, zal ik mijn antwoord ook iets specifiek maken.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): U weet dat biomassacentrales heel veel hout gaan vergen. Dat
795 moet ik u niet uit te leggen.

De heer **LEERINK** (PvdA): Nee, dat hoeft u niet uit te leggen, maar dit debat gaat niet over biomassacentrales. Dit debat gaat over de Referendumverordening. Die is nog wel te koppelen aan alles wat te maken heeft met wind, maar daar zou ik het even bij willen laten. Anders wordt het debat wel heel erg groot.

800 De **VOORZITTER**: Even via de voorzitter, graag. Mevrouw Van Soest, komt u tot uw vraag.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Voorzitter, waar het mij om gaat, dat is dat de Europese Unie nu oproept juist omdat er een tekort is aan energie, om alsnog even snel de
805 biomassacentrales in werking te houden en zelfs misschien nog wel te gaan uitbreiden. Dat is dus tegen hetgeen dat wij in de RES hebben vastgesteld om er een stop op te zetten.

De heer **LEERINK** (PvdA): Laat ik benadrukken dat ik het vooral belangrijk vind dat we een volgende stap zetten in ons RES-proces, waarin we met al die partners ... Als u het me niet euvel
810 duidt, ga ik hier niet al die uitspraken langslopen die ieder ergens anders ergens over heeft gedaan. Het gaat hier over waarover het gaat en daarover ben ik helder geweest, mevrouw Van Soest.

Wat ons betreft is het volgens mij helder waarom we tot deze afweging komen. Ik zei het net al,
815 als het gaat om het klimaat en energie, dan is het geen vijf voor twaalf maar dan is het vijf over twaalf. We moeten bij alles wat we doen wat ons betreft kijken wat voor effect het heeft op de

gezondheid en de leefbaarheid. We moeten er ook voor zorgen dat iedereen kan meekomen met die energietransitie. Als we onszelf en onze kinderen serieus nemen, dan moeten we wel verder.

820 De heer **KLEIN** (CU): Dit verzoek laat zien hoe belangrijk een heel aantal inwoners onze regels rondom windmolens vindt. Zoals ik vanochtend al bij de vaststelling en de bespreking van de Omgevingsverordening aangaf, is dat heel terecht. We moeten de opwekking van duurzame energie op zo'n manier regelen dat mensen geen onredelijke overlast ervaren of
825 gezondheidsrisico's lopen. Wat de ChristenUnie betreft moeten en zullen de uitkomsten van de onderzoeken die nu lopen, worden betrokken bij de definitieve vergunningverlening en zijn we blij met de gezondheidseffectscreening. Tegelijkertijd is een referendum over het vaststellen van de Omgevingsverordening om meerdere redenen heel onbevredigend. Ten eerste zullen met de invoering van de Omgevingswet de oude regels sowieso vervallen. Dus een uitkomst van het referendum kan er niet voor zorgen dat de regels in stand blijven – wat het doel is van de
830 indieners. Ten tweede gaat het besluit over de Omgevingsverordening over veel meer dan alleen de regels rondom windmolens. Daarmee is een eventuele uitspraak van een referendum heel moeilijk te interpreteren. Waar zijn inwoners dan specifiek voor of tegen? En ten derde, een simpele ja/nee-vraag in een referendum doet geen recht aan de complexiteit van de afweging waar we voor staan.

835 De ChristenUnie vindt de energietransitie urgent. We willen er snel mee door. Desalniettemin kunnen we niet anders dan voor dit referendum stemmen, want we hebben immers deze verordening, hoewel wij er destijds tegen hebben gestemd. Volgens deze verordening hebben onze inwoners recht om een referendum aan te vragen. Bovendien adviseert de
840 Referendumcommissie dat het verzoek referendabel is. Wij zien dus geen valide reden dit referendumverzoek af te wijzen. Wij kiezen dus voor ontwerpbesluit A. We gaan heel graag in op het voorstel van D66 om binnenkort de Referendumverordening te herzien.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik was eigenlijk van plan niet weer een
845 hele preek te gaan houden zoals zojuist, maar wat ik net allemaal heb gehoord, is geen knip voor de neus waard. Zeker van D66, ik zei het net al tijdens de interruptie op mevrouw Strens, had ik dit oprecht niet zien aankomen. Van de VVD ja, dat weten we. Dat is een andere politieke opvatting en die respecteren wij. Maar van D66 had ik dit echt niet verwacht. Ik maak mij ernstig zorgen over hoe de inwoners van Noord-Holland nu naar ons kijken. Wat moeten ze nu van ons
850 denken? We hebben in 2018 de Referendumverordening opgesteld en keer op keer als mensen iets indienen, wordt het weggewuifd. Dat wordt ook gewoon toegegeven. Politieke onwil. Het is ontluisterend, echt ontluisterend. Ik vraag mij oprecht af wat deze Referendumverordening nog voor toegevoegde waarde heeft. Ik hoor net de stemmen al rondgaan. Laten we het maar evalueren. Ik denk dat het voor de meeste partijen betekent: laten we hem maar heel snel
855 afschaffen, want we willen hier nooit meer mee te maken hebben. Dat vind ik schrijnend. Ook de redenen die voor de RES worden gevoerd, zijn onnavolgbaar. Het proces van de RES zou niet in gevaar moeten komen. Het is een raadgevend referendum. Ik denk dat niemand met droge ogen kan uitleggen dat dit nog spoedeisend is, nadat het de vorige keer is uitgesteld, juist door de partijen die het nu wegstemmen. Ja, het is ongelofelijk.

860 Wat zal ik zeggen? Mijn partij is sowieso voor het referendum en voor besluit A met de opschortende werking. Dat is waarvoor wij zullen kiezen. Ik vraag me oprecht af wat wij vandaag nu voor signaal afgeven.

865 Dan wil ik nog even een andere overweging meegeven specifiek voor de gedeputeerde. We hebben het net gehad over de doelstellingen die moeten worden gehaald. Er is maar één doelstelling: de 35 terawatt uur in 2030. Er is geen doelstelling voor zonnepanelen; er is geen doelstelling voor windturbines; er is geen doelstelling voor een totale opwek. Dat dat nu wordt gebruikt om deze Referendumverordening vandaag wederom af te schieten, nadat dat al meerdere keren is geprobeerd, dat is een regelrechte schande.

870 Wij hebben nog wel een motie die dat kracht bijzet, specifiek over de spoedeisendheid. Wij verzoeken Provinciale Staten, dus jullie allemaal, besluitvorming omtrent de Eerste partiële herziening Omgevingsverordening 2020 en de Omgevingsverordening 2022 als niet spoedeisend of dringend aan te merken. Zoals genoemd in Artikel 5, lid 2, sub n van de Referendumverordening Noord-Holland 2018.

875 Dank u wel.

Motie M66-2022

Spoedeisendheid van referendum

880 *Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 23 mei 2022, te Haarlem, ter vaststelling van het 'Referendumverzoek Eerste partiële herziening Omgevingsverordening Noord-Holland 2020 en Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 (VD-20)'*

Constaterende dat:

- 885 . *GroenLinks, de VVD, D'66 en de Partij van de Arbeid door middel van een ordevoorstel de besluitvorming over de 'Eerste partiële herziening Omgevingsverordening 2020 (VD-13) en de 'Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 (VD-14)' hebben opgeschort om "tot een goede standpuntbepaling en beraadslaging te kunnen komen";*
- 890 . *Stichting Windalarm conform artikel 10.1 van de 'Referendumverordening Noord-Holland 2018' tijdig een kennisgeving heeft ingediend tot het houden van een referendum over de voorgaande besluiten;*
- . *Provinciale Staten aanstaande 23 mei beslissen of de kennisgeving is toegestaan;*
- . *conform artikel 5, lid 2, sub n, van de 'Referendumverordening Noord-Holland 2018', geen referendum gehouden kan worden over een besluit dat niet kan worden*
- 895 *uitgesteld vanwege de ermee gemoeide spoedeisende of dringende provinciale belangen.*

Overwegende dat:

- . *het spoedeisende karakter door het uitstel van de besluitvorming op geen enkele wijze aanwezig (meer) kan zijn;*
- 900 . *een spoedeisend karakter van de besluitvorming had moeten leiden tot een zo spoedig mogelijke behandeling;*
- . *inwoners mogen uitgaan van een transparante, consequente en navolgbare wijze*

van besluitvorming.

Verzoekt Provinciale Staten:

- 905 *besluitvorming omtrent de 'Eerste partiële herziening Omgevingsverordening 2020 (VD-13) en de 'Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 (VD-14)' als niet spoedeisend of dringend aan te merken, zoals genoemd in artikel 5, lid 2, sub n van de 'Referendumverordening Noord-Holland 2018',*
en gaan over tot de orde van de dag.
- 910 *Ondertekening, JA21 Noord-Holland*

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

- 915 Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Ik was eigenlijk niet van plan om een lang verhaal te houden. Ik was eigenlijk voor ontwerpbesluit A. Maar als je dan de discussie hoort, dan denk ik bij mezelf, durven jullie nog wel de kiezers in de ogen te kijken. Eerst gaan we een referendum uitvoeren hier in de provincie. Iedereen heeft hoopt en denkt, misschien kunnen we het nog achterhalen. Dan is er een Referendumadviescommissie die positief reageert. En wat zegt de coalitie? 'Het komt ons nu niet uit. Wij gaan daaraan niet meewerken, dus we bedenken allerlei smoesjes om dit toch maar even tegen te houden.'
- 920 Ik sta hier als volksvertegenwoordiger. Ik zou dolgraag de mensen die zo bang zijn voor die windturbines die misschien bij hen in de achtertuin komen, rustig in de ogen kijken en met mij meerdere, de hele oppositie, denk ik. Maar de coalitie kiest dus voor oogkleppen op, oordoppen in, wij gaan die kant op. Goh, ik heb in Amsterdam niet anders meegemaakt. Hier maak ik weer precies hetzelfde mee. Ik kan het me niet voorstellen dat jullie zo jullie kiezers in de steek laten om ze de gelegenheid te geven zich uit te spreken. De heer Klein had een verschrikkelijk mooi voorstel. Dat was een initiatiefvoorstel voor burgerpeiling. Met belangstelling heb ik daaraan deelgenomen. We konden weten, meneer Klein, dat de coalitie hier geen trek in had. Dus het moet weer helemaal naar achteren. Maar er is zoveel haast bij die RES. Dan zou ik zeggen: pak de kans dan om het er alsnog snel erdoor te krijgen. Laat de burger zich uiten over hetgeen waarvan ze nachtenlang niet kunnen slapen.

- Ik heb eigenlijk een voorstel. Ik zou zeggen: trek die Referendumverordening maar in, want het is een wassen neus hier in de Provincie.
- 935 Dank u wel.

- De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Van Soest, maar dat laatste voorstel kan ik natuurlijk niet zo maar doen vanaf deze plek. Dat begrijpt u.
- Alle fracties zijn aan bod gekomen. Ik heb geen vragen gehoord aan het college noch nadere duidingsvragen over de Partitiële herziening of de Omgevingsverordening. Dat betekent dat wij aan een tweede termijn zouden kunnen beginnen.
- Er is één motie. Gaat het om de technische kant daarvan, dan hoop ik dat u mij toestaat dat vanaf deze plek toe te lichten. In principe zit wat er in de motie wordt gevraagd, technisch gezien opgesloten in besluit A of B. Op het moment dat u zegt dat het referendabel is betekent het dat
- 945 het referendum doorgaat en daarmee krijgt u eigenlijk precies wat er in de motie staat. Dat

betekent als u de motie aanneemt of afwijst, dat dat eigenlijk geen enkele invloed heeft op de besluitvorming die er straks, vanavond, gaat plaatsvinden. Dat wilde ik alleen even technisch over de motie melden. Dus wat dat betreft zit de motie als het ware opgenomen in de voordracht.

950 Dan pak ik u weer mijn rol als voorzitter. Dank u wel dat ik dit even op deze wijze mocht doen. Het was meer een technische uitleg en geen inhoudelijk oordeel over de motie. Daar gaat u zelf over. Dat heeft de heer Van den Berg ook gezegd. De motie is aan u gericht. Dan zijn we toe aan de tweede termijn. Ik wil u voorstellen die nu te doen en daarna het diner te nuttigen. Kunt u daarmee instemmen? Dat is het geval.

955 *Tweede termijn:*

De **VOORZITTER**: Dan ga ik even de partijen af. Meneer Van der Hooff, heeft u nog behoefte aan een tweede termijn? Dat wordt lastig van de heer Van der Hooff is er niet. Statenlid Kostić? Mevrouw Van Geffen?

960

Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal N-H): Ik heb toch de behoefte te reageren op wat ik allemaal voorbij heb zien komen in die eerste termijn. Ik denk dat veel van de besluiten die wij hier nemen, een tussenstap zijn in een langer proces en daarom zijn ze bijna altijd spoedeisend en daarom bijna altijd problematisch als je ze zou opschorten. Dus dat maakt dit besluit inzake de windmolens niet anders dan andere besluiten. Dus wij laten mensen rennen om een heleboel handtekeningen te verzamelen. Er is bijna geen besluit waarvoor dat dan zou kunnen. Het deed mij denken aan de Europese Commissie, die in de vorige periode wat democratischer wilde zijn. Waar mochten de burgers toen over meepraten? Dat was over of we zomertijd of wintertijd kregen en dat is precies een van de weinige dingen die nu zo handig zijn als we dat op Europees niveau doen. Maar dingen die er voor de mensen eigenlijk minder toe doen.

965

970

Wat ik ook kwijt wil, is dat ik vind dat ik wel erg weinig zelfvertrouwen hoor dat je dit soort referenda ook kunt winnen. Wat een legitimatie zou het je geven, als je het gewoon wint. Dan heb je wel de wind in de rug om al die windmolens neer te zetten in plaats van ze nu op toch best wel inhoudelijke gronden te weigeren.

975

Al met al denk ik dat het inderdaad goed is om geen Referendumverordening te hebben dan er op deze manier mee om te gaan.

Dank u wel.

980

Mevrouw **VASTENHOEW** (FvD): Forum voor Democratie heeft er sinds dag één alles aan gedaan om deze Referendumverordening werkbaar te maken en de Noord-Hollander een instrument te geven om daar waar zij beleid willen afkeuren, aan de noodrem te kunnen trekken. Vandaag blijkt dat die inspanning helaas niet genoeg is gebleken, want we blijven onderworpen aan de grillen van deze coalitie. Er is kortweg politieke onwil. Het zou vijf over twaalf zijn voor wat betreft het klimaat. Hiervoor zou voldoende draagvlak zijn. Maar dat draagvlak is er niet. Beste volksvertegenwoordigers, beste voorzitter, dit referendum wordt niet alleen geblokkeerd, er wordt zelfs geopperd het referendum af te schaffen. Ik voorspel u: deze partijen gaan dat doen. Deze partijen gaan dat doen. Dit referendum gaat afgeschaft worden. De macht bij het volk wordt volledig genegeerd en er wordt alleen voor de Noord-Hollander bepaald en niet met hem. Dit

985

990 referendumverzoek wordt zoals ik al voorspelde, door de coalitiepartijen verworpen. Voor wat betreft de democratie is het geen vijf over twaalf. Dit is de genadeklap en uiteraard kiest FvD voor voorstel A om het referendum logischerwijs wel doorgang te laten vinden, ook al zal dat tevergeefs zijn.

995 De **VOORZITTER**: Mevrouw Van Andel? De heer Van der Maas? Mevrouw Strens? Statenlid Gielen? De heer Leerink? De heer Klein? De heer Van den Berg? Mevrouw Van Soest nog? Dank u wel.

1000 Dan is er één motie. Voordat ik de beraadslaging afsluit, is er nog behoefte aan een schorsing of iets dergelijks om daaraan nog iets te veranderen? Niet? Vanochtend hebben we in het presidium afgesproken dat ik het volgende voorstel zou willend doen, dat ik nu even heel kort schors en me even terugtrek met de fractievoorzitters in de GS-zaal. Dan zullen wij besluiten of het voordracht 20A of 20B zal worden. Dan kom ik terug en heropen ik voor één minuut de vergadering en dan meld ik welk ontwerpbesluit vanavond in stemming wordt gebracht. Daarna ronden we de beraadslagingen af en schorsen we voor het diner. Na het diner gaan we verder met agendapunt 13. Dan zou het kunnen zijn dat we vanavond ook nog aan de stemmingen toekomen. Dan zou ik
1005 nu voor vijf minuten willen schorsen en een aan de fractievoorzitters willen vragen om met mij mee te gaan naar de GS-zaal en dan bepalen we daar welke voordracht vanavond uiteindelijk in stemming wordt gebracht.

Dank u wel. Ik schors de vergadering tot tien over zes.

1010 *Schorsing: 18.04 – 18.14 uur*

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. Er is zojuist even overleg geweest met de fractievoorzitters over welk ontwerpbesluit in de besluitvormende vergadering in stemming zal worden gebracht. Ik wil u er nog even op wijzen dat na de stemming vanavond aan de
1015 besluitvoering - en daarover hebben wij vanochtend in het presidium gesproken, waarbij de voorzitter wordt gemandateerd - de nadere motivering op basis van het door u gevoerde debat wordt toegevoegd en dat die, alvorens die wordt gepubliceerd, nog even langs de fractievoorzitters zal worden gestuurd. Dat is de werkwijze waarvoor wij hebben gekozen.

1020 Ontwerpbesluit 20B zal vanavond in stemming worden gebracht. Dat betekent dat we hiermee de beraadslagingen over agendapunt 11, het referendumverzoek, kunnen afronden. Vanavond zal er stemming plaatsvinden in de besluitvormende vergadering. De idee is als volgt. Het is nu kwart over zes. We houden tot zeven uur dinerpauze en daarna gaan we verder met de vergadering. We hebben nog een agendapunt: het vragenuur, terugkoppeling op de moties vreemd. De idee is dan
1025 om aansluitend de stemming te gaan organiseren. Ik heb aan de fractievoorzitters gevraagd te kijken of het mogelijk is dat de fractieleden hier blijven zodat u niet eerst naar huis hoeft. Dan kunnen we daarmee tijd winnen. Ik heb nadrukkelijk aangegeven dat de fractievoorzitters daar even zelf naar moeten kijken of dat bij hun fractie mogelijk is. Degenen die er op dit moment niet zijn, die zullen wij ook informeren en we zullen aangeven dat we vermoedelijk gewoon om
1030 half tien de stemmingen doen. U logt dan in bij Notubiz of Notuvote, een van de twee. Probeert u dat straks alvast als wij om zeven uur de vergadering hervatten. Er is ondersteuning als dat niet

lukt. Daarmee zou het mogelijk kunnen zijn dat wij vanavond de vergadering afronden. Het enige is dat u er dan rekening mee moet houden dat wij aansluitend aan de beraadslagende vergadering, ook voor u, meneer Steeman, direct doorgaan met de besluitvormende vergadering.

1035